

Sygn. akt: II AKa 144/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 czerwca 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Aleksandra Malorny
Sędziowie	SSA Bożena Summer-Brason (spr.) SSA Alicja Bochenek
Protokolant	Dariusz Bryła

przy udziale Prokuratora Krzysztofa Błacha

po rozpoznaniu w dniu 9 czerwca 2009

sprawy wnioskodawcy **A. R.** - o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represjonowanie w okresie stanu wojennego na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 2 marca 2009 r. sygn. akt IV Ko 42/08

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gliwicach.

sygn. akt II AKa 144/09

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z dnia 2 marca 2009r. w sprawie o sygn. IV Ko 42/08 oddalił wniosek A. R. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represjonowanie w okresie stanu wojennego – w oparciu o przepis art. 8 ust. 5 i art. 13 Ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34 poz. 149 z późn. zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy.

Zarzucił on temuż wyrokowi:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, a polegający na uznaniu, iż:

- a)
- a) internowanie A. R. nie nastąpiło w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;

b) wnioskodawca w okresie będącym podstawą stwierdzenia nieważności albo uznania za nieważne decyzji określonej w art. 8 ust. 1 cyt. Ustawy prowadził działalność stanowiącą zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;

c) wnioskodawca był tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa PRL o pseudonimie (...);

2) naruszenie prawa procesowego mającego wpływ na treść zapadłego orzeczenia tj. art. 170 § 1 kpk w zw. z art. 193 kpk poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu pisma dla sprawdzenia autentyczności i tożsamości podpisów znajdujących się na wniosku oraz na materiałach nadesłanych z IPN-u;

3) naruszenie przepisów prawa procesowego mające wpływ na treść zapadłego orzeczenia a to, art. 170 § 1 kpk w zw. z art. 177 kpk, poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność działania wnioskodawcy na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Stawiając te zarzuty pełnomocnik wniósł

o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienie dla A. R.

ewentualnie

o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna w części, w której zarzuca wyrokowi Sądu I instancji obrazę art. 170 kpk w zw. z art. 193 kpk, które to naruszenie przepisów prawa procesowego mogło mieć wpływ na treść zapadłego orzeczenia. Powoduje to konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Niewątpliwie, kardynalnym zagadnieniem w niniejszej sprawie jest to, czy wnioskodawca zanim został internowany – co jest faktem bezspornym – był tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa PRL, a o czym mają świadczyć materiały IPN.

Na wstępie należy zauważyć, iż zgodnie z treścią art. 193 § 1 kpk jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia wymaga wiadomości specjalnych zasięga się opinii biegłego. Interpretacja tego przepisu tak w judykaturze, jak i w doktrynie nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tego, że powołanie biegłego w sytuacji o jakiej mowa w § 1 omawianego przepisu nie jest prawem, a obowiązkiem sądu. Jeżeli więc w sprawie konieczne jest zasięgnięcie opinii biegłego to, dowodu tego nie można zastąpić innym dowodem, a tym bardziej poprzestać na wiedzy sądu, nawet gdyby to była wiedza specjalistyczna, która nie stanowi dowodu w sprawie, a jedynie umożliwia i ułatwia sądowi ocenę dowodu z opinii biegłego.

Przenosząc te zapatrywania w realia niniejszej sprawy stwierdzić trzeba, iż dokonana przez Sąd ocena podpisów wnioskodawcy na przedmiotowym wniosku i znajdujących się w materiałach IPN jest niewystarczająca do uznania, że wnioskodawca jest autorem informacji i złożonych pod nim podpisów, oraz autorem podpisów na pokwitowaniach pieniędzy, które znajdują się w aktach IPN, w sytuacji gdy wnioskodawca temu przeczył. Znane bowiem są powszechnie sprawy, w których funkcjonariusze SB preparowali informacje, które następnie odnajdywano w materiałach IPN w czasie procesów lustracyjnych.

Dlatego też Sąd miał obowiązek zasięgnąć opinii biegłego z zakresu pismoznawstwa, dla ustalenia, czy materiały w postaci informacji i pokwitowań wynagrodzenia znajdujące się w aktach IPN zostały nakreślone przez wnioskodawcę.

Niezależnie od powyższego, stwierdzić trzeba, że Sąd I instancji dopuścił się również obrazy art. 424 § 1 pkt 2 kpk, albowiem zaskarżony wyrok nie zawiera wyjaśnienia jego podstawy prawnej. Sąd meriti ograniczył się do zacytowania dwóch ustępów art. 8 (1 i 5) ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za

działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, bez analizy tych przepisów, zwłaszcza ust. 5 art. 8 cyt. ustawy i odniesieniu ich do sytuacji wnioskodawcy nawet przy założeniu przyjętym przez Sąd I instancji, że był on tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa.

Zauważyć trzeba, że uważna analiza treści art. 8 ust. 5 cyt. ustawy powodować może zasadnicze trudności interpretacyjne. Powodem takiego stanu rzeczy jest redakcja art. 8 ust. 5 ustawy, który precyzując okoliczności wyłączające stosowanie art. 8 ust. 1 ustawy wskazuje, że nie stosuje się go wobec osób, których działalność w okresie będącym podstawą stwierdzenia nieważności orzeczenia lub uznania za nieważne decyzji określonej w ust. 1 stanowiła zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Ustawodawca zatem określił temporalne granice w których oceniać należy „działanie wnioskodawcy” w kontekście ewentualnego zachowania stanowiącego zaprzeczenie działalności patriotycznej.

Stwierdzenie, iż działalność ta ograniczona jest do okresu „będącego podstawą stwierdzenia nieważności orzeczenia lub uznania go za nieważne, zdaje się nie uwzględniać w sposób wyraźny wypadku, w którym uprawnienia odszkodowawcze przysługują osobom internowanym wobec których przecież w toku stosowania ustawy nie orzeka się o „uznaniu za nieważne decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem stanu wojennego, bowiem te decyzje z mocy prawa są nieważne.

Nader niejasno zresztą dookreśla ustawodawca pojęcie owego „okresu” – jako „podstawy stwierdzenia nieważności” (jak się wydaje, chodzi o zachowanie w ramach czasowo zakreślonego „czynu zarzuczonego lub przypisanego” – tak jak w art. 1 ust. 1 ustawy).

Powyższe nie wyjaśnia jednak temporalnych granic oceny zachowania osób internowanych w kontekście wymagań przepisu art. 8 ust. 5 ustawy.

Wypełniając w drodze analogii zaistniałą lukę Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 12 lutego 2009r. w sprawie II AKA 8/09 uznał, że pojęciu „okresu będącego podstawą stwierdzenia nieważności orzeczenia lub uznania za nieważne decyzji” – wobec osób internowanych odpowiada czas poprzedzający wydanie decyzji o internowaniu, w którym cezurę będą stanowić z jednej strony data określona w ustawie jako początkowa – 1 stycznia 1944r. z drugiej zaś – data wykonania decyzji o internowaniu.

Za taką interpretacją przepisu art. 8 ust. 5 ustawy przemawia wykładnia celowościowa i historyczna. Pozwala ona na uwzględnienie „podstawowych racji moralnych” przy stosowaniu ustawy „lutowej” akcentowanych w uzasadnieniu projektu tej ustawy i leżących u podstaw jej kolejnych nowelizacji.

W omawianej kwestii zwłaszcza istotne znaczenie ma poselski projekt ustawy o zmianie ustawy „lutowej”, a który to projekt stał się częścią obowiązującej ustawy, gdzie ust. 5 art. 8 stwierdza: „Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osób będących współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 1997r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne”, zaś w uzasadnieniu tego projektowanego przepisu mówi się wprost, że „prawa do występowania o odszkodowanie nie przyznaje się osobom, będącym tajnymi i świadomymi współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa”.

Wzgląd na racje moralne winien towarzyszyć każdej decyzji sądowej podejmowanej na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, bowiem intencją ustawodawcy było naprawienie krzywd i szkód wynikłych z faktycznej zazwyczaj długotrwałej działalności na rzecz niepodległego Państwa Polskiego osób dotkniętych w czasach PRL represjami za taką działalność.

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznał, iż przy obecnym stanie dowodów nie sposób jednoznacznie stwierdzić, czy wnioskodawca był tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa PRL, a w konsekwencji, czy należy stosować

wobec niego wyłączenia wynikające z art. 8. 5 cyt. ustawy, przy założeniu, że okres o którym mowa w tym przepisie to czas poprzedzający wydanie decyzji o internowaniu, gdzie datą początkową będzie 1 stycznia 1944r., zaś datą końcową data wykonania decyzji o internowaniu.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak na wstępie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd dopuści dowód z opinii biegłego z zakresu pismoznawstwa w zakresie o jakim była mowa w powyższych wywodach, a następnie dokona oceny prawnej ustalonych przez siebie faktów.

/AW